

La Letra Mesadièra

11 car. Enric Fabre 09100 PÀMIAS
05.81.06.03.88/ieo09@orange.fr
<http://ieo-arieja09.blog4ever.org/>

AGENDA

Ràdios

Del diluns al divendres, a l'entorn de 8h20 e 18h50, lo **dissabte** a 14h00 e lo **dimenge** a 11h00 sus *Ràdio Transparence* (93.7 FM), *De còr e d'òc*.

Cada dimars, de 19h00 a 20h00 - *Era votz dera montanha*, sus *Ràdio Coserans* 94.7 FM

Corses e talhièrs d'occitan

Lo diluns a 9h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan debutants.

Lo diluns a 20h30 a Sent Joan del Falgar (sala del Fogal Rural) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Lo dimars a 17h00 a Foish (Le Leo) - Cors d'occitan debutants e confirmats.

Lo dimècres a 17h00 a St Guironç (10 car. del Priolach) - Cors d'occitan debutants.

Lo dimècres a 18h30 a St Guironç (10 car. del Priolach) - Cors d'occitan confirmats.

Lo dimècres a 20h30 al Fossat (Teatre de Verdura) - Talhièr d'occitan totes nivèls.

Lo dijòus a 10h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Cors d'occitan confirmats.

Lo dijòus a 17h00 a L'Avelhanet (Centre multispòrts) - Cors d'occitan debutants.

Lo dijòus a 18h30 a L'Avelhanet (Centre multispòrts) - Cors d'occitan confirmats.

Contacte : 05.81.06.03.88 o ieo09@orange.fr

Acamps

10 e 17/01/2019 a 20h30 a Pàmias (Espaci occitan) - Acamp del Cercle occitan Prospèr Estieu. Contacte : 05.81.06.03.88 o ostaloc09@orange.fr

Animacions

11/01/2019 a 18h00 a Foish (Fogal Le Leo) - Presentacion de l'Almanòc 2019. Contacte : 06.78.50.39.40 (Cercle Occitan Pèire Lagarda de Foish)

19/01/2019 de 9h00 a 17h00 a Pàmias (Espaci occitan) - Estagi d'occitan nivèl III. Repais partajat a miègjorn. Inscricion al 05.81.06.03.88 (IEO d'Arièja)

20/01/2019 a 15h00 al Fossat - Pèça de teatre « Es còit le fetge gras » pels Galejaires. Contacte : 05.61.98.31.73

25/01/2019 a 18h30 a Pàmias (Espaci occitan) - *Les Divendres de l'Espace occitan* : conferéncia « La vinha : istòria e cultura » per Alan Vidal. Manja-dreit après la conferéncia. Dintrada liura. Contacte : 05.81.06.03.88 (IEO d'Arièja).

Mot de la Presidenta

Caris amics,

« Diga me an novèl,
que nos va tirar del capèl ?
Dotze meses de bonur,
sens ges de malur
La patz de la colomba,
pus jamai cap de bomba ?
Alara, bona annada ! »

Coma de costuma, an novèl, espèr novèl !

E ongan fè mestier, l'espèr, que l'an vièlh s'acabèt pas jos de bons auspici. E fè temps que dure. Escandals, crimis, corrupcion, messorgas, pas un jorn que passe sens que n'espeliscan de novèls.

Sèm dins una societat que las injustícias se pòdon pas mai endurar per fòrça gents que sa vida vidanta ven cada an mai penosa, del temps que d'autres s'assadolan sens vergonha.

Aquí ne sèm e n'i a pro ! E l'occitan dins tot aquò, qu'i ven fèr ? Vos ac vau díser : sovent en çò nòstre, quand le monde n'an un sadol, ac dison coma ac sabon, dins sa lenga vièlha. Atal, l'autre jorn, èri davant un giratòri de Tarascon e avián quilhat, les manifestants, una bandieròla que i èra escrit : « Macron, tencalana ! » Comprengrèi pas sul pic. M'ac calguèt díser a votz nauta : « Macron, te'n cal anar ! ». Òm pòt èsser d'acòrdi o pas amb tala declaracion, empacha pas qu'aquò ven de luènh e mòstra plan, me sembla, le ligam prigond que las gents d'aquí an amb sa cultura. L'occitan quand vòl díser sa jòia, son espèr o coma dins aquel cas, sa colèra, torna lèu fait a las rasigas ! Es pas le primièr còp qu'ac vesi. Mon quite paire, quand me voliá repotegar, l'occitan li veniá prumièr !

26/01/2019 a 14h00 a Foish (l'Estiva) – Dictada occitana dubèrta a totes. A gratis e organizat pel Cercle Occitan Pèire Lagarda de Foish. Contacte : 06.78.50.39.40
27/01/2019 de 10h00 a 17h00 a Casavèth – Estagi de cants amb Pascala Respaud. Tarifa : 10€. Albèrga espanhòla a miègjorn. Inscipcions al 06.75.40.93.64 (Claudina Solhà).

Un argument de mai per fèr comprene als elegits nòstres, que n'esperam totjorn le sosten mai actiu, que l'occitan compta pels ariegeses, qu'ac cal pas amagar coma una causa mòrta e vergonhosa, que son vam nos pòt pas que reviscolar, negats que sèm al mièg d'una cultura unifòrma venguda de plataformas americanas, ja digerida per que totes la pòdon engolir sens se pausar cap de questions.

Avèm nosautres, una cultura aujolenca de tria mas tanben uèi un molon de creacions modèrnas e originalas : nos'n cal servir !

E se per la lenga, demòran pas que les calius, i bufarem dessus per que s'abrande d'un fuòc novèl le reviscòl d'Occitània. Cal pas daissar d'i creire, serà benlèu ongan !

Es aquò que vos desiri per 2019, que torne l'espèr, aquel d'una vida melhora e mai digna que fargarem amassa, atal entre totes farem tot e lèu « tornarà l'alba » !

Annia Wolf

~~~~~

La cronica de Claudina Ribèra Solhà

L'esclarida de Nadal

Aqueste 24 de l'Avens, Jana del Tainon qu'é al liet, malauta desempueish siès meses, chapada chiu a chiu per un cancèr que's generaliza. Que l'an metuda jos morfina, e, maitin e nhet, l'infirmièra que li vié fèr una d'aquelas injeccions andà que non patesca, çò que dèisha la prauba femna dins un estat de mieg comà. E que non parla cap mès a deguns desempueish quate dias. Les sèvis que saben que non darà cap loenh. La filha, Maria, que la va véser soenh, que li conda causas tot tient-li la man. Mes cap de reaccion. Descoratjada, que se'n torna. Amb le sèu òme que dinnan, sense güaire d'apetis.

Devèrs las tres oras, novèla visita a la malauta, manièra. E aquí, que't vé ? Jana, les güelhs plan desobridis, que la's mira, e que li ditz :

- « - Que fès aquí ?
- Mamà, que t'ès deishedada !
- Desempueish quānd dòrmi ?
- Quate dias almens.
- Mon Diu, tant qu'aquò !
- Que't vau portar chiu de tisana.
- Non, mès lèu cafè. »

E Maria que devala lèu fèt, condant en passant l'afèr al sèu òme, e que torna puejar amb un veire plen plan sucrat als dits.

Jana que'l se beu de bonas gràcias. Que discutan de causas e d'autas, dels vesins, de la petita-filha, de la neu que cagèc, coma se de res non èra.

- « - E que't faria plaser andà minjar ?
- Un bon asinat de caulet. Que'm sembla que m'arremontaria.
- Aquò que n'é una bona idèa ! Que me'n i vau en seguida. »

E Maria que torna a devalar, que met le topin aishul fòc amb chiu de sal, que va recuperar un tròç de jarret al congelator, un bon bolhon en perspectiva.

Que's cauça, que's vesteish, e que s'encamina cap a l'òrt, anar recuperar, demest le pauc de legumes que demoran, le mès polit caulet dels que sobran. Un còp triat, lavat e metut a còser, que li fè da un bol, pueish que baisha le fòc e que torna puejar.

Jana qu'a tostamps les güelhs desbarradis. E ara que comença de patir : que gemèga tot siau. Alavetz Maria qu'atrapa la cheringa que li a aprestada l'infirmièra, e qu'envoia le poson que solatjarà sa mai. Aquesta que's met a condar causas de sa junessa, de quand encontrèc le sèu òme, e patin e cofin. Mes que's torna adormir lèu.

La sèva filha que devala anar concirar l'asinat. Que pela las trufas e que las i ajusta. Puèi, le sèu òme, que parla de sopar.

- « Abans que mingem nosautis, que'n vau portar un bòl a Mamà. »

Que pueja. Jana ja é deishedada. Aquò que sent tant bon ! Que la's minja amb plaser, aquela sopa, a chiu a chiu, ajudada per Maria. E, sadola, ça li ditz : « Plan mercí, valenta. Qu'èm la nhèt de Nadal, aué. Se'm poiria escotar la messa ?

- Que quiò ! Que't vau alucar le pòsta andà que l'aujas. »

Tan lèu dit, tan lèu fèt. Jana que's congosta d'aquelis plan polidis cants. La sèva filha que devalada tornar, anar' mirar las varietats a la television.

Miejanhet. Les programas que s'acaban. Tot que s'amorta. Les tres que s'adòrmen lèu.

Una enta mès tard, Maria que's lèva, anar véser sa mair. Aquesta que vié de fèr le derrèr badalh ! Qu'a un aire repairat, urós, coma se se n'èra anada al paradís...

L'esclarida de Nadal que non durèc cap. Coma soenh dins aquelis cases, Jana que visquèc un plan abans la mort. Andà ela, que fuc una bona nhèt de Nadal, pr'aquò.

Istòria del temps passat de Joan de Rabòta

Ac saurem pas jamai

Un còp èra, un òme, qu'anava sus oitanta cinc.

Èra veus dempuèi d'annadas, e sa vida se debanava sens estrambòrd, mas per ara sens problèma.

Sa polida bòria li donava tot çò que cal per viure.

L'òrt èra plan entretegut, l'ortalissa èra bèla e abundosa.

Lo vergièr li balhava la fruta, e lo pati, tot l'aujam qu'aviá besonh.

Las jornadas èran plan organizadas : quitava lo lèit a punta d'alba, anava apasturar la polalha, levava los uòus, amassava quelques legums : e cada jorn lo meteís trabalh.

Vesiá lo mètge un còp l'an per far un punt sus sa santat,

Tot anava coma cal. Mas quand los anniversaris s'ajustan, cal pensar, qu'un jorn o l'autre, las causas pòdon cambiar.

Un matin, un pauc diferent dels autres, que s'èra levat coma cada jorn, trapèt que lo solelh èra pas tan ros, que lo cèl èra pas tan blau, e que los bruches a l'entorn èran pas coma de costuma.

Malgrat tot, aviá causit de far còire un polet per lo dinnar.

Aprèp una brava corrida dins lo pati, n'agafa un de bèl, mas quina paur aguèt quand la bèstia li diguèt :

Me tuetz pas mèstre, que soi jove ieu, e vòli viure ; me manjaretz un autre còp.

Aquela bèstia a benlèu rason se diguèt, vau far còire quelques legums.

Mas un còp dins l'òrt : las patanas, las carròtas, las tomatas, tota l'ortalissa, li diguèt : nos amassetz pas mèstre, que sèm joves nosautres, e que volèm viure ; nos manjaretz un autre còp.

De l'espart, se' n tornèt cap a l'ostal, clavèt la pòrta e gausèt pas tornar botar lo nas defòra.

D'aquel sòmi que veniá de far l'òme se desrevelhèt pas.

La paur benlèu, de poder pas manjar res pus ; o benlèu, que la mòrt, amb sa dalha e son vestit negre es venguda lo quèrre dins son sòm.

Aquò :

AC SAUREM PAS JAMAI

Le reprovèrbi de Joan-Pèire Salvat

Cap de nuèit plan clara a pas jamès valgut cap de jorn escur

La tuta

Del latin *tutus*, un adjectiu per dire d'èsser en seguretat per exemple dins un trauc. Le mot passèt en occitan dins le mème sens. Se ditz que le lapin s'es entutat dins son trauc, cal anar quèrrer le furet per le desentutar. Curiosament quand èram joves e que fasiàm sortir del trauc les grilhs per les fèr cantar dins una gàbia se disiá "tutar les grilhs", auriam degut dire "desentutar". Doncas a l'origina una tuta èra un endreit, un trauc mès que mès, ont una bèstia se botava en seguretat.

Puèi per extencion le mot passèt als òmes per parlar d'un vièlh ostal, una barraca ; "La paura femna viu dins una tuta". Se la tuta es paurassa, i a encara pièger, le masculin diminutiu "un tut" en pus d'èsser tot vièlh... es tot pichon.

Le vèrb « chorrar ». Dos diccionaris lengadocians balhan aquel vèrb, dins le sens de lanternejar, musar, prene son temps. En çò nòstre l'emplegàvam pas dins aquel sens mas disiam : "Aquel fuòc a pas cremèra avuèi, chorra dumpuèi aqueste maitin. Benlèu la lenha, o la chiminièra, o le temps, o le vent... qui ac sap ? En tot cas, una plan polida analogia entre le comportament de l'òme e le del fuòc qu'avián fèita les païsans de temps a.

L'adjectiu « pèc, pèca ». Disèm a còps : "Aquel es un pauc pèc d'anar tan vite amb sa veitura" es a dire qu'un pèc manca de rason, es un pauc fat. Aquel sens es un pauc diferent del que balha Alibèrt, qu'es pus lèu un pepiòt, le tipe qu'a pas inventat l'aiga que banha ni le fuòc que crema, un pauc bèstia qué ! Normal ja que vendriá del latin *pecus* que designa una pèca de bestial, (una vaca o una oelha per exemple).

Le femenin mens utilizat n'es pèca, que cal pas confondre de segur amb pèca qu'es una fauta, un pecat venent del latin *peccare*.

A cant menut, polit rambalh

Tot comença, a la fin de l'estiu dins un ostal de la carrièra Tornièra a Foish. A l'alba, un pauc abans cinc oras del maitin la residenta, que ne calharem le nom, sona le comissariat ja qu'en çò de son vesin una alarma bronzina còp e quilha e l'empacha de durmir.

Les policièrs prenon al seriós aquel bruch suspècte que tant d'ora embarana una foissenca e que sustot podriá èsser un premici d'un eveniment mès grèu ; sabètz a l'epòca qu'òm viu !

Tanlèu arribats sus plaça les policièrs cerquèron l'origina d'aquel rambalh tindaire. Per pas res. Pas un pet de tecnologia alarmista en vista dins le barri. Mas cèrca que cercaràs, enquèsta qu'enquestaràs les policièrs acabèron per s'avisar que le bronzinadís suspècte veniá... d'un grilh ! Aqueste, entutat dins la paret vesina s'empresava de zonzonar per cercar femèla, çò qu'a la fin de l'estiu e al còr de vila deu pas èsser una sinecura.

La polícia s'embrolhèt pas de consideracions sentimentalas ; tutèron le grilh e malgrat que posquèssen pas le menotar, le gardèron a vista.

Una adaptacion fòrt liura d'un article de la Dépêche du Midi del 15 de setembre de 2018.

Jaume Pince.

***Vos desiram una bona annada
plan granada
e acompanyada d'un ramat d'autras...***

